

Erihoolekandeteenused täiskasvanud psüühilise erivajadusega inimestele

Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakond

Hoolekandestatistika ülevaade võtab vaatluse alla aastatel 2014–2018 toimunud muutused erihoolekandeteenuste osutamises: teenusesaajate koguarv ja saajate jaotumine maakonniti, toetavad ja ööpäevaringsed teenusekohad ning teenust osutavad asutused.

Erihoolekandeteenused on mõeldud täisealistele inimestele, kes vajavad oma vaimse tervise tõttu igapäevaelus juhendamist, nõustamist, kõrvalabi ja järelevalvet asjaomase eriala spetsialistilt, v.a ainult dementsuse diagnoosiga vanaduspensioniealised inimesed. Erihoolekandeteenustele õigustatud isikud ja erihoolekandeteenuste esitatavad nõuded on kehtestatud sotsiaalhoolekande seadusega.¹

Osutatakse järgmisi, valdavalt riiklikult rahastatavaid teenuseid:

- 1) igapäevaelu toetamise teenus
- 2) igapäevaelu toetamise teenus autismispektriga raske ja sügava puudega täisealistele (alates 01.01.2019)
- 3) igapäevaelu toetamise teenus suures mahus hooldust, järelevalvet ja kõrvalabi vajavale mõõduka raske, sügava, muu täpsustatud või täpsustamata intellektihäirega täisealisele inimesele (alates 01.01.2019)
- 4) toetatud elamise teenus
- 5) kogukonnas elamise teenus
- 6) töötamise toetamise teenus
- 7) ööpäevaringne erihooldusteenus
- 8) ööpäevaringne erihooldusteenus inimestele, kellel on ebastabiilse remissiooniga raske, sügav või püsiva kuluga psüühikahäire
- 9) ööpäevaringne erihooldusteenus inimestele, kellel on sügav liitpuue
- 10) ööpäevaringne erihooldusteenus autismispektriga raske või sügava puudega täisealisele inimesele (alates 01.04.2019)
- 11) ööpäevaringne erihooldusteenus kohtumäärusega teenusele paigutatud inimestele.

Kokku osutati erihoolekandeteenuseid sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika andmetel 2018. aasta lõpus 5954 inimesele. Teenusekasutajate arv on võrreldes 2014. aastaga kasvanud 9% võrra, sh 2017. aastal toimus väike langus võrreldes 2016. aastaga. Suurim kasv on käsitletaval perioodil toimunud Tartu ja Rapla maakonnas ning Tallinnas (vastavalt 67%, 32% ja 32%), teenuse saajate arv on enim langenud Põlva ja Lääne maakonnas (vastavalt 54% ja 42%). Maakondade võrdluses toimunud muudatused on ühelt poolt tingitud poliitikasuunistest, mille kohaselt suured (rohkem kui 30-kohalised) ööpäevaringsed teenusekohad reorganiseeritakse ja inimestele soetatakse eluruume kogukonnas elamiseks ning toetatud elamise teenuse osutamiseks². Teiselt poolt on aga muudatuste põhjuseks haldusreformi järgsed muutused maakonna piirides.

¹ Vaata täpsemalt: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019155?leiaKehtiv>

² Heaolu arengukava 2016–2023. Kättesaadav: www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023

Tabel 1. Erihoolekandeteenuse saajate arv maakonniti, 2014–2018 (aasta lõpus)

Maakond	2014	2015	2016	2017	2018
Kokku	5443	5 573	5 596	5 530	5 954
Tallinn	747	762	816	815	984
Harju (v. a Tallinn)	436	425	394	406	430
Hiiu	38	47	55	55	45
Ida-Viru	369	372	399	472	439
Jõgeva	460	455	378	322	357
Järva	248	256	251	265	303
Lääne	313	322	270	264	183
Lääne-Viru	248	253	254	257	306
Põlva	268	270	261	223	123
Pärnu	286	297	321	304	362
Rapla	63	58	64	73	83
Saare	462	475	465	440	446
Tartu	458	479	554	548	764
Valga	402	426	418	395	382
Viljandi	474	484	496	488	537
Võru	171	192	200	203	210

Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika

Erihoolekandeteenused jagatakse toetavateks (2018. aastal igapäevaelu toetamine ja selle erivormid, toetatud elamine, töötamise toetamine ja kogukonnas elamine³) ning ööpäevaringseteks teenusteks (2018. aastal ööpäevaringne erihooldus ja ööpäevaringsed teenused ebastabiilse remissiooniga raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäirega inimestele, sügava liitpuudega inimestele, autismispektriga raske või sügava puudega inimestele ja kohtumäärusega teenusele paigutatud inimestele).

Toetavate teenuste kasutajate arv kasvas perioodil 2014–2018 keskmiselt umbes 350 võrra aastas, aastate 2016 ja 2017 võrdluses kõige vähem, 54 võrra. Enim kasvas igapäevaelu toetamise teenuse saajate arv: perioodil 2014–2018 lisandus aastas keskmiselt u 95 kasutajat, ainult aastate 2016 ja 2017 võrdluses toimus vastupidine muutus: kasutajate hulk vähenes 94 inimese võrra. Toetatud elamise teenuse kohtade arv kasvas samal perioodil keskmiselt 87 võrra, kogukonnas elamise teenuse kohtade arv keskmiselt 80 võrra (sh 2016. ja 2017. aasta võrdluses vähenes 28 võrra) ning töötamise toetamise teenuse kohtade arv keskmiselt 68 võrra aastas (suurim kasv oli 2016. ja 2017. aasta võrdluses, mil lisandus 155 teenuse kasutajat).

³ Kogukonnas elamise teenuse puhul on tegu ööpäevaringse toetava teenusega. Seetõttu kajastatakse kogukonnas elamise teenust nendes statistilistes kokkuvõtetes (erinevates tabelites) toetavate teenuste all.

Ööpäevaringsete teenuse saajate koguarv kahanes perioodil 2014–2018 keskmiselt 108 võrra aastas, sh enim langes 2016. ja 2017. aasta võrdluses, 196 võrra. Kõige rohkem vähenes perioodil 2014–2018 ööpäevaringse erihooldusteenuse kohtade arv (keskmiselt 115 koha võrra aastas), kuid võrreldes aastaid 2016 ja 2017, vähenes sama teenuse kasutajate arv 193 võrra. Teenuskohtade arvu vähenemine on seotud eelpool kirjeldatud poliitikasuunistega.

Tabel 2. **Erihoolekandeteenuste kasutajate arv teenuse liigiti, 2014–2018** (aasta lõpus)

	2014	2015	2016	2017	2018
Toetavad¹ teenuskohad kokku	3 447	3873	4 290	4 344	4 868
sh igapäeavaelu toetamine	2 137	2273	2 402	2 308	2 517
igapäeavaelu toetamise teenus autismispektriga raske ja sügava puudega täisealistele	–	–	–	–	19
igapäeavaelu toetamise teenus suures mahus hooldust, järelevalvet ja kõrvalabi vajavale mõõduka, raske, sügava, muu täpsustatud või täpsustamata intellektihäirega täisealisele inimesele	–	–	–	–	84
toetatud elamine	646	758	893	865	992
elamine kogukonnas	147	159	237	392	467
töötamise toetamine	517	683	758	779	789
Ööpäevaringsed teenuskohad kokku	2 806	2840	2 699	2 503	2 374
sh ööpäevaringne erihooldusteenus	2 257	2255	2 125	1 932	1 796
ööpäevaringne erihooldusteenus ebastabiilse remissiooniga raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäirega isikutele	89	100	100	100	106
ööpäevaringne erihooldusteenus sügava liitpuudega isikutele	346	368	364	369	384
ööpäevaringne erihooldusteenus autismispektriga raske või sügava puudega täisealisele inimesele	–	–	–	–	–
ööpäevaringne erihooldusteenus kohtumäärusega teenusele paigutatud isikutele	114	117	110	102	88
Kokku	6 253	6713	6 989	6 847	7 242

¹ – Toetavate teenuste puhul ei saa teenuskohtade arvu võrdsustada teenust saavate isikute arvuga, sest isikud võivad saada mitut toetavat teenust korraga ja olla seega tabelis ülekaetusega. Näiteks võib isik viibida korraga nii igapäeavaelu toetamise teenusel kui ka töötamise toetamise teenusel.

– nähtust ei esinenud.

Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika

Erihoolekandeteenuseid osutab võrreldes 2014. aastaga 70 asutust rohkem. Peamine kasv on toimunud perioodil 2015–2018 ja seda peamiselt AS Hoolekandeteenuste

toimlate loomise arvelt. Kokku oli 2018. aastal erihoolekandeteenust osutavaid asutusi 189 (k.a need asutused, kes osutavad teenust ühe ja sama juriidilise isikuna mitmes maakonnas). Maakondadest oli enim erihoolekandeteenuste osutajaid käsitletud perioodil Harjumaal (koos Tallinnaga 22–33 asutust), Pärnumaal (14–21 asutust) ja Ida-Virumaal (12–18 asutust).

Ööpäevaringseid erihooldusteenuseid osutavate asutuste arv kasvas võrreldes 2014. aastaga 7 võrra. Perioodil 2014–2018 osutas ööpäevaringseid teenuseid 41–48 asutust. Kõige rohkem oli 2018. aastal ööpäevaringsete erihooldusteenuste osutajaid Valgamaal, Pärnumaal ning Ida-Virumaal (kõigis 6 asutust).

Tabel 3. Erihoolekandeteenust osutavad asutused, 2014–2018 (aasta lõpus)

Maakond	2014		2015		2016		2017		2018	
	kokku	sh ööpäeva- ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva- ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva- ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva- ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva- ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused
Kokku	119	41	127	46	145	46	163	45	189	48
Tallinn	9	1	10	1	10	1	13	–	20	4
Harju (v.a Tallinn)	13	4	12	4	13	4	14	4	13	5
Hiiu	2	–	2	–	2	–	2	–	1	–
Ida-Viru	12	4	13	6	16	6	18	6	17	6
Jõgeva	7	1	7	1	8	1	9	1	13	1
Järva	8	2	7	2	7	2	9	2	11	2
Lääne	6	4	6	4	7	4	10	4	8	3
Lääne-Viru	5	2	7	3	10	3	12	3	15	2
Põlva	5	3	5	3	6	3	5	2	4	1
Pärnu	14	4	15	5	18	5	18	5	21	6
Rapla	3	1	3	–	3	–	4	–	6	–
Saare	5	1	6	1	6	1	7	1	9	1
Tartu	8	2	10	4	14	4	15	4	18	4
Valga	9	6	9	6	9	6	9	6	12	6
Viljandi	8	4	10	4	11	4	13	5	16	5
Võru	4	2	5	2	5	2	5	2	5	2

– nähtust ei esinenud.

Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika